

خیال راحت تروریسم از بی خیالی حقوق بین الملل

حمله تروریستی به مدرسه دخترانه کابل نشان داد تروریست‌ها از بابت عواقب حقوقی و بین‌المللی این کار آسوده‌اند

تکفیری‌های افغانستان این بار دختران یک مدرسه را هدف قرار دادند. کنوانسیون‌های حقوقی و نهادهای بین‌المللی قضایی در این خصوص باز هم منفعل عمل کردند. حال آنکه حداقل عملکرد نهاد حقوقی بین‌المللی، رصد و مقایله با جر یان مالی گروه‌های تروریستی است. ایران به تازگی در تلاشی حقوقی برای مقایله با تروریسم در چهارمین نشست رؤسای مجالس منطقه‌ای، اقدامات مهمی انجام داده است، اما مقایله با تروریسم عزم و اقدام هماهنگ جهانی می‌طلبد.

آشنایی مردم جهان با واژه تروریسم عمری حدود دو دهه دارد. در این مدت اقدامات قانونی مهمی با ابعاد سیاسی و حقوقی، گستره وسیعی از وظایف را برای کشورها در جهت جلوگیری و سرکوب تروریسم ایجاد کرد و به عنوان جرایم کفیری در قوانین کشورهای جهان تعیین شد.

قوانین بین‌الملل در خصوص تروریسم عمری حدود یک قرن دارد اما در ۲۰ سال اخیر در جهان، قوانین و مقررات اقدامات تروریستی بازبینی شدو سیاست‌های مرتبط با آن نیز تغییر کرد و برای سرکوب و جلوگیری از تروریسم یک تلاش عظیم ضد تروریستی در سطح بین‌المللی انجام شد.

■ تهدیدی برای توسعه اجتماعی

تاکنون بیش از ۱۰ کنوانسیون برای جلوگیری از اعمال مختلف تروریستی به تصویب رسیده است و مجموعه‌ای از اسناد بین‌المللی وجود دارد که مطابق با آنها دولت‌ها متعهد به مبارزه با تروریسم هستند. از جمله این اساد می‌توان به کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم ۱۹۹۹ و قطعنامه الزام آور شماره ۱۳۷۳ مورخ ۲۸ سپتامبر ۲۰۰۱ شورای امنیت اشاره کرد. با این‌وجود همچنان تروریست‌ها با خیالی راحت مشغول فعالیت هستند. ترور دختران شیعه افغانی نمونه دیگری از آسایش خیال تروریست‌هاست.

مقایله با تروریسم نیاز به همت ملی در کشورها هم دارد. یعنی نیاز به جنبشی ملی و پارلمانی در کشورها. آنچه در توسعه جنبش بین‌المللی ضد تروریسم مؤثر است منطق کردن قوانین داخلی کشورها با کنوانسیون‌ها و پروتکل‌های بین‌المللی و پیوستن تمامی کشورها به آنها، بالا بردن سطح آگاهی مردم در مورد تروریسم و مبارزه با آن و سرکوب جرائم مرتبط با تروریسم است که باید در دستور کار دولت‌ها قرار گیرد.

تروریسم از تباط مستقیمی هم با حقوق بشر دارد. به این معنا که روی حقوق بشر تأثیرگذار است و پیامدهای زیانباری را در بهره‌مندی از حق بر حیات، آزادی و تمامیت جسمانی قربانیان آن بجا می‌گذارد. علاوه بر هزینه‌های انسانی، تروریسم می‌تواند منجر به بی‌ثباتی حکومت‌ها و تضعیف جامعه مدنی شود و امنیت ملی را به خطر اندازد و تهدیدی برای توسعه اجتماعی و اقتصادی به حساب آید.

■ تأسف جامعه جهانی کافی نیست

پس از حادثه تروریستی در افغانستان، سنگینی

نظر کارشناس

اقدام تروریستی کابل

ناآشنایی بیش از پیش کنوانسیون مقایله با تأمین مالی تروریسم (CFT)

بعدازظهر روز شنبه‌م‌و‌خ ۱۸ اردیبهشت ۱۴۰۰ در کنار روزهای خونی دهه شصت ایران، روزهای گذشته و حال یمن، سوریه و عراق روز غم‌انگیز و درناک دیگری برای جامعه بشریت بود.

پدیده شوم تروریسم این بار در مدرسه سیدالشهدای کشور دوست و مسلمان افغانستان قربانی گرفت وبیش از ۲۰۰ نفر از جمله شمار زیادی دانش آموز بی‌گناه را به خاک و خون کشید. سالیان اخیر و خصوصا با ظهور داعش در منطقه غرب آسیا، چنین اقدامات خشونت پرآکنی به وفور اتفاق افتاده است و اگرچه بمجاهدتهای اسطوره مقاومت، سردار شهید حاج قاسم سلیمانی و یاران مدافع حرم ایشان، شر داعش از بسیاری از بلاد اسلامی دفع شد اما رژیم امریکا و برخی دیگر از دولت‌های غربی که استقرار امنیت در غرب آسیا را خلاف منافع خود می‌بینند مستمرا در تلاش برای احیای دوباره این غده سرطانی خصوصا

در پایگاه‌های جدیدی همچون افغانستان هستند. حیات سازمان‌های تروریستی در سایه حمایت‌های اقتصادی و

تأمین مالی آنان ادامه می‌یابد و قطع این شریان‌های اقتصادی، تاکنیک اصلی راهبرد اضمحلال آنان است. در این میان یکی از بازیگران جدی عرصه مبارزه با تروریسم، حقوق کفیری و جرم‌انگاری‌های ملی و بین‌المللی آن است که می‌تواند با تدوین سازو کارهای مقایله با تأمین مالی تروریسم، زمینه‌ساز زوال آن باشد.

این مهم با تصویب کنوانسیون مقایله با تأمین مالی تروریسم (the Financing of Terrorism) موسوم به (Combating the Financing of Terrorism) در تاریخ 1۷کتبر ۱۹۹۹ صورت گرفت. کنوانسیونی که موضوع پرچالش روزهای برجامی ایران است و موافقان و مخالفان سرسختی برای پیوستن به آن وجود دارد.

اقدام تروریستی کابل اما بار دیگر سؤالات و ابهامات بی‌پاسخ گذشته در برابر این کنوانسیون را تداعی کرد.

سازمانی تروریستی به نام داعش با انبوهی از تجهیزات جنگی و صدها خودروی توپراتی ساخت ژاپن، بخشی‌های وسیعی از دو

سرویس اقدام خارجی اتحادیه اروپا در بیانیه‌ای گفت: اتحادیه اروپا در غم کسانی که عزیزانشان را در تازه‌ترین حمله تروریستی وحشتناک در افغانستان از دست داده‌اند، همدردی می‌کند. اتحادیه اروپا اعلام کرد، حمله به کودکان در مدرسه سیدالشهدا «نه تنها حمله به مردم افغان بوده، بلکه حمله به کسانی بوده است که در سراسر جهان به حقوق برابر زنان و دختران احترام می‌گذارند.» وزارت خارجه امریکا هم این حمله وحشیانه را محکوم کرده و خواستار پایان یافتن فوری خشونت‌ها و حملات بی‌معنا به غیر نظامیان بی‌گناه شده است، راس ویلسون، کار دار امریکا گفت این بمب‌گذاری یک حمله تروریستی و حمله به آینده افغانستان است. این در حالی است که در این شرایط انتظار می‌رود جامعه جهانی از ابراز تأسف صرف عبور کرده و گام‌های عملی برای مقایله با تروریسم بردارد، چراکه هر نوع سکوت و بی‌عملی در مقابل چنین رفتارهایی حاکمیت‌استاندار دهای دوگانه در رویه‌های آنها را آشکار کرده و بیش از پیش موجب بی‌اعتباری آنان نزد افکار عمومی جهانی می‌شود.

■ کنوانسیوني که روی کاغذ ماند

در «کنوانسیون ۱۹۳۷ راجع به پیشگیری و سرکوب تروریسم» آمده که «اصطلاح اقدامات تروریستی ماهیتاً عبارت‌ند از اقدامات جنایی که توسط افراد و با به کارگیری روش‌های وحشت‌زا علیه دولت مورد نظر یا شخصیت‌های خاص یا عموم مردم سازماندهی شده و ارتکاب می‌یابد.» در حال حاضر دوران جنگ‌های داخلی خاتمه یافته و تروریسم در قوانین و مقررات محکومیت جهانی یافته است، هنوز جهان از دستیابی

به یک تعریف واحد از آن دور مانده است. درواقع بدون وجود تعریفی جامع و جهانی از این جرم، نمی‌توان به یک نظام دائمی و منسجم برای جلوگیری از تروریسم دست یافت.

کنوانسیون منعانت و مجازات تروریسم ۱۹۳۷ در ژنو برای نخستین بار به بحث تروریسم پرداخت. از آن زمان تا کنون نه تنها مفهوم تروریسم دستخوش تغییرات فراوان قرار گرفته، بلکه مکانیسم‌های بین‌المللی نیز به همین ترتیب بنیان‌های مستقل و در عین حال فراگیرتری از حوزه‌ها و موضوعات را در بر گرفته‌اند.

به عقیده کارشناسان حقوق بین‌الملل، این کنوانسیون هیچ‌گاه جنبه عملیاتی پیدا نکرد اما نمی‌توان اهمیت آن را به عنوان اولیسن کنوانسیون چندجنبه ضد تروریستی نادیده گرفت. علاوه بر این، کنوانسیون مذکور همراه بود با معاهده بین‌المللی دیگری که نخستین دادگاه کفیری بین‌المللی را برای محاکمه تروریست‌ها پیش‌بینی کرده بود. به رغم عمر طولانی کنوانسیون، خود گرفته است. از جمله می‌توان به عمده در دستور کار سازمان ملل متحد و دیگر نهادهای بین‌المللی تأثیرگذار در تدوین حقوق و رویه‌های

بین‌المللی قرار دارد.

■ قامت خود اود افغانستان

در دهه‌های اخیر تروریسم جنبه بین‌المللی پیدا کرده و به همین شکل معاهدات و مکانیسم‌های مربوط به این پدیده نیز بیشتر جنبه‌های چندجنبه، منطقه‌ای و بین‌المللی به خود گرفته است. از جمله می‌توان به کنوانسیون اروپایی مقایله با تروریسم ۱۹۷۷ و پروتکل الحاقی آن در ۱۵ می ۲۰۰۳ اشاره کرد.

به نظر می‌رسد کشورهای منطقه به اتفاق جامعه جهانی به این حقیقت دست یافته‌اند که جنگ‌های نیابتی در منطقه نمی‌توانند صلح و امنیت دائمی را در منطقه تأمین کنند. انتظار می‌رود این حقیقت به صورت واضح برای کشورهای همسایه افغانستان آشکار شده باشد که تقسیم‌بندی تروریسم به گونه خوب و بد، باعث رشد و تقویت بنیه‌های تروریستی در منطقه می‌شود.

■ تازه‌ترین تلاش حقوقی ایران علیه تروریسم

اوایل فروردین اسسال، پیش‌نویس بیانیه مشترک درباره مقایله با تروریسم و تقویت ارتباطات منطقه‌ای در چهارمین نشست رؤسای مجالس ایران، افغانستان و چند کشور دیگر نهایی شد. بررسی و بندهای پیشنهادی ایران هم برای گنجانده شدن در بیانیه مورد موافقت هیئت‌های حاضر قرار گرفت.

جلسه پیش‌نویس بیانیه مشترک در مورد مقایله با تروریسم و تقویت ارتباطات منطقه‌ای در چهارمین نشست رؤسای مجالس به صورت ترکیبی «مجازی – حضوری» در انتالیای ترکیه، روز ۴ فروردین برگزار شد.

این مراسم با مشارکت هیئت‌هایی از جمهوری اسلامی ایران، جمهوری خلق چین، جمهوری اسلامی افغانستان، جمهوری عراق، جمهوری اسلامی پاکستان، فدراسیون روسیه و جمهوری ترکیه برگزار شد. هیئت‌های جمهوری اسلامی ایران، جمهوری خلق چین و فدراسیون روسیه در این نشست، به صورت مجازی حضور داشتند.

در جلسه پیش‌نویس بیانیه آنتالیا، ابوالفضل عمویی عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس، خواستار درج بندهای پیشنهادی کشورمان در بیانیه پایانی شد که با موافقت هیئت‌های حاضر، این بندهادر بیانیه پایانی گنجانده شد.

وی در خصوص بند دیگر این بیانیه یادآور شد: متأسفانه کشورهای ثالث، کسانی که با اقدامات گروه‌های تکفیری مقایله می‌کنند را ترور می‌کنند، بنابراین باید این کشورها را محکوم کرد. از طرف دیگر نیز باید حمایت‌های لازم از کسانی که با گروه‌های تکفیری مقایله می‌کنند صورت گیرد که از جمله آنها سردار شهید سلیمانی است که در راه مقایله با گروه‌های تکفیری نظیر داعش تلاش‌های بسیار کرد.

هم اکنون در جهان ۲۰ کنوانسیون منطقه‌ای و جهانی در رابطه با مبارزه با تروریسم بین‌المللی هست و نبود تعریف تروریسم عملاً باعث شده است تا طیف وسیعی از پدیده‌های بین‌المللی در چارچوب تروریسم تعریف شوند.

سازمان ملل متحد هم کنوانسیون‌های شانزده گانه‌ای در خصوص تروریسم دارد که جرائم مختلفی مانند هواپیمارایی، حمله به نمایندگان دیپلماتیک و سایر افراد تحت حمایت بین‌المللی، گروانگیری، سرقت از مواد هسته‌ای و اقدامات غیرقانونی علیه نابوری دریایی و اشخاص خاص (از پیش تعیین شده) و چه در مورد افراد به‌صورت خون‌آلود بوده است، یک دلیلش هم این است که استفاده در سالیان متمادی سیر بلا بوده است.

سازمان ملل

تمام تلاش خود را نمی‌کند

حقوق بشر، حاکمیت قانون، حفاظت از غیر نظامیان، احترام متقابل ادیان و فرهنگ‌ها و حل و فصل مسالمت‌آمیز

منزاعات عنوان می‌کند. با این تفاسیر چرا سازمان ملل متحد تمام تلاش خود را برای مبارزه با این پدیده شوم بین‌المللی که اصلی‌ترین تهدید قرن محسوب می‌شود، نمی‌کند؟

در جواب می‌توان گفت: استراتژی‌های آن کافی نبوده و تلاش برای انصراف از اقداماتی که زمینه‌های تروریسم را فراهم یا تسهیل می‌کند بی‌نتیجه مانده است و نتوانسته ابزارهای مناسب برای مبارزه جهانی با تروریسم در چارچوب قانونی و آزادی‌های مدنی و حقوق بشر اتخاذ کند تا بتواند با کنترل شرایط، سلامت دفاعی جوامع را تضمین کند. هر چند با وضع ۱۲ کنوانسیون اصلی علیه تروریسم و با امضای کشورهای عضو که داعیه دارا بودن مسئولیت جهانی در مبارزه علیه تروریسم را دارند، هیچ یک از نهادهای این سازمان تعریف مشخص و فراگیر که با اجماع بین‌المللی همراه باشد ارائه نداده‌اند و این ضعف باعث شده است طیف وسیعی از پدیده‌های بین‌المللی در چارچوب تروریسم تعریف شود، در صورتی که دبیر کل سازمان ملل می‌تواند اقداماتی را که باعث نقض حقوق بشر و نقض حاکمیت یک کشور باشد، مصداق بارز تروریسم محسوب کند. پس می‌توان گفت رفتارهای دوگانه سازمان ملل متحد با تروریسم عملاً با اصل حاکمیت و استقلال دولت‌ها در تعارض قرار دارد. این سازمان بارها و بارها با نشان ندادن واکنش‌های منفی در قالب مبارزه با تروریسم به‌صورت رسمی این‌طور به نظر می‌رسد که تروریسم را به‌عنوان یک رویه پذیرفته شده بین‌المللی قبول کرده است.

با وجود این باید بیشتر از همیشه گسترش جنگ میان کشورها را شاهد باشیم و هیچ جای تعجبی ندارد که دست دولت‌ها را در انجام اقدامات ضد انسانی به ویژه نسل‌کشی باز ببینیم.

ندا حاجیلو

کارشناس حقوق بین‌الملل

نکته

عزم را سخ مجلس در تسهیل

صدور مجوز‌ها و مبارزه

با انحصارگری

■ خلیل عامری‌نیا*

طرح تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار که اخیراً در مجلس مطرح شده است، ضمن حذف

انحصارهای موجود در صدور مجوزهایی همچون وکالت و سردفتری می‌تواند راه را برای ورود مردم به بازارهای گوناگون اقتصادی و خدماتی هموار کند و ضمن ایجاد اشتغال برای جوانان ضامن رشد اقتصادی کشور شود.

■ ■ ■

طی سال‌های پس از انقلاب و تا همین اواخر نیز اکثر مسئولان و عموم مردم تصور می‌کردند راه‌حل برون رفت از مشکلات معیشتی در جامعه، رسیدن به یک رشد پایدار اقتصادی و ایجاد اشتغال به‌خصوص برای فارغ‌التحصیلان دانشگاهی صرفاً با توجه به بخش صنعتی و آن هم از طریق سیاست پول‌پاشی قابل حل است. سیاستی که تا پیش از آن بارها تجربه شده بود و عمدتاً به دلیل غیرهدفمند بودن اعتبارات تخصیص داده شده و به دلیل نبودنگاه درست به مسائل کشور، عمدتاً منجر به هدر رفتن منابع و سرازیر شدن آن به بازارهای سوداگرانه مانند سکه و ارز می‌شد. با این حال گرچه دیر اما بالاخره مسئولان و قانونگذاران از این‌باور فاصله گرفتند و به این نتیجه دست یافتند که نخستین اقدام برای شکوفایی اقتصادی مبارزه با موانع و عواملی است که فضای کسب و کار کشور را برای تولیدکننده سخت و دشوار می‌کند؛ در نائی با توجه به تجربه کشورهای توسعه‌یافته این تصور که رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال تنها با رشد بخش صنعت محقق می‌شود تعدیل شد و این موضوع که توسعه بخش خدمات در کشور می‌تواند راهگشای بسیاری از مشکلات باشد بیش از پیش مورد توجه قرار گرفت.

■ ایجاد نیم میلیون شغل با انحصارزدایی از بازار خدمات حقوقی

وجود این انحصارها تنها به سود متولیان این اصناف و شاغلین در این حوزه‌ها بوده و جز ضرر برای کشور و مردم نتیجه دیگری ندارد. به عنوان نمونه متولیان صنف وکالت به بهانه‌های مختلفی همچون اشباع بودن بازار خدمات وکالت و جلوگیری از بیکاری و کلامانع از ورود خیل عظیم داوطلبان این رشته به شغل وکالت می‌شوند. این موضوع تا آنجا پیش رفته که طبق آمار کانون وکلای دادگستری سالانه تنها ۴ درصد از داوطلبان آزمون وکالت موفق به قبولی در آن می‌شوند. این در حالی است که آمار نشان می‌دهد کشور با کمبود شدید مواجه بوده، به طوری که سرانه وکیل در ایران یک سوم میانگین سرانه وکیل در دنیااست. از آنجایی که تمام بازارهای کسب و کار از قاعده عرضه و تقاضا تبعیت می‌کنند و در صورتی که تعداد ارائه دهندگان خدمت نسبت به دریافت‌کنندگان خدمت کم باشد باعث کاهش کیفیت خدمات ارائه شده و افزایش هزینه خدمت می‌شود و بازار خدمات حقوقی نیز از این قاعده مستثنی نیست. این موضوع باعث شده است بازار خدمات وکالت به بازاری کاملاً انحصاری تبدیل شود و برخی وکلای و موکلان خود حق‌الوکاله‌های نجومی درخواست و از قبول پرونده‌هایی که ارزش آن کمتر از مقدار مشخصی باشد امتناع کنند.

در این خصوص چندی پیش، رئیس قوه قضائیه در نخستین جلسه شورای عالی قضایی سال ۱۴۰۰ با تأکید بر لزوم برداشتن انحصارها گفت: «شاغل در جامعه نباید انحصاری باشد و مردم و جوانان باید بتوانند ضمن احراز شرایط مورد نظر وارد این مشاغل شوند و با دیگر افراد رقابت کنند.»

رئیس دستگاه قضا ضمن مضر دانستن این محدودیت‌ها برای کشور گفت: «باید شرایط مورد نیاز برای ورود افراد به حوزه‌هایی همچون وکالت تعیین شود و اجازه دهم هر کس توانست این شرایط را کسب کند وارد این میدان شود.» کارشناسان عقیده دارند تنها با رفع انحصار از حوزه وکالت و سردفتری که عملاً هیچ‌گونه هزینه‌ای هم برای کشور در بر نخواهد داشت می‌توان حدود ۵۰۰ هزار شغل ایجاد کرد.

■ طرح تسهیل مجوزهای کسب و کار راهکاری برای انحصارزدایی

در نهایت این مشکلات به‌وجود آمده سر راه ورود مردم به کسب و کارها باعث شد طرحی با عنوان تسهیل صدور مجوزهای کسب و کار در کمیسیون جهش تولید مجلس مطرح شود. این طرح قصد دارد با انحصارزدایی از نحوه صدور مجوزهای کسب و کار یکی از چالش‌های مهم موجود بر سر راه توسعه کشور را برآرد.

در این خصوص همچنین محمدباقر قالیباف گفت: «طرح تسهیل مجوزهای کسب و کار می‌تواند انقلابی فراتر از تصورات رایج در موضوع مجوزهای کسب و کار ایجاد کند.»

رئیس مجلس افزود: «در صورت تصویب نهایی طرح تسهیل مجوزهای کسب و کار، برای ایجاد یک کسب و کار جدید جز در موضوعات امنیتی و بهداشتی خاص، نیازی به اخذ هیچ مجوزی نخواهد بود.»

وی همچنین با ابراز امیدواری از تصویب این طرح گفت: «با تصویب این طرح، مردم بدون پوشیدن کفش آهنی با داشتن پارتی، می‌توانند کسب و کار جدیدی در موضوعات امنیتی و بهداشتی خاص، نیازی به اخذ هیچ مجوزی نداشته باشند و خود را صرفاً با اطلاع‌رسانی در سامانه مربوطه آغاز کنند.» با استقبال اکثر نمایندگان مجلس از تسهیل صدور مجوزها و انحصارزدایی از کسب و کارها، انتظار می‌رود این طرح با بررسی دقیق و در نظر گرفتن نظرات کارشناسان به سرعت فرآیند تصویب و نهایی شدن طی کند.

«کارشناس حقوقی و فعال سابق دانشجویی